

3250.

398-957-6

554

11. B 436

XXII. évfolyam.

1916.

5-6. szám.

IPAROSOK OLVASÓTÁRA.

Szerkeszti : MÁRTONFFY MÁRTON nyug. iparoktatási főigazgató.

A KÖNYV TÖRTÉNETE

II. RÉSZ

A KÖNYV TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE

IRTA

STEINHOFFER KÁROLY

D/1025

554

KIADJA:

LAMPEL R. Kk. (WODIANER F. ÉS FIAI) R. T.
KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

BUDAPEST, 1916

655
S 89

BEVEZETÉS.

A könyv szerepe az ember életében.

Ha a könyv értékét a maga teljességében mérlegeljük, arra a kétségbevonhatatlan megállapításra jutunk, hogy a könyv az ember életében fontos és mélyreható szerepet játszik. Az ember életét a könyv kizárásával elképzelni — szinte lehetetlen. Olyan szorosan összefügg ma már a könyv az élettel, hogy e kapcsolattal foglalkozni, bizonyára nem lesz érdektelen.

Mindenekelőtt azonban tisztába kell jönnünk azzal, hogy mi a könyv. Ezt leghívebben tükrözik vissza Harmsz Klausz, a lelkes könyvbarát következő szép szavai: «A könyvet ama csodaművekhez kell sorolni, amelyeket az ember alkotott; a könyv az idő folyamára vert híd, melyen a száz és ezer évekkel meghaltakat naponkint felénk, az élőkhöz jönni látjuk; a könyv mindazok köré vont szalag, akik olvasnak; oly életközösséget teremt, mely annyira belső és összetartó, mint semmi más; a könyv teherhajó, mely közről és távolról lelkünknek mindent elhoz, mire csak szüksége van. Könyv által szól a bölcs a másik bölcshöz és azokhoz, kik vénségük előtt bölcssek akarnak lenni; általa szól a tapasztalt kor az ifjakhoz, sőt a gyermekekhez, ha olvasni tudnak.» Őszintébb átérzéssel és rajongással valóban nem lehet a könyvről nyilatkozni. Ha komoly megértéssel átgondoljuk ezeket a szavakat, tisztán kell, hogy előttünk lebegjen az a kétségtelen igazság: a könyv az emberiség legnagyobb kincse. Mindenesetre nagyjelentőségű meghatározás ez, de semmi szín alatt sem túlzó. Hiszen a könyvnek köszönhetjük mindazt, amit a múltban történt eseményekről, alkotásokról, küzdelmekről és szenvedésekről tudunk, amelyek bizonyos időket annyira jellemeznek. S ha nem volna könyv és nem lett volna már a múltban is, vajjon tudnánk-e minderről? Bizony nem. Mert ha csak szájról-szájra

szállna a tudás egyik nemzedékről a másikra, korántsem volna olyan korhű, mint van az írott szó, a nyomtatott betű által. Világos ime, hogy az élőszóval hirdetett tudománynak nincs maradandó értéke; az idővel elnémul s ami meg is marad belőle, az is csak ferdítés. Igaz értéke csak a könyvnek van, mely bár látszólag néma és halott, de valójában hatalmasabb és erősebb mindennél, ami él.

Mindez azt mutatja, hogy a könyv fontos szerepet játszik az ember életében. Szerepének fontossága azonban főleg abban rejlik, hogy fenntartja a tudományt és a nagy szellemekkel való érintkezés fonalát.

A tudomány szempontjából tekintve a könyv szerepét, az oktatót látjuk benne és halljuk, amint frissen és elevenen beszél évszázadokkal, sőt évezredekkel ezelőtt megtörtént dolgokról, letűnt nemzedékekről, azok szokásairól, értelmi világukról és életmódjuk egész berendezéséről. A könyv ebben a szerepében szólunk hozzá a mindenkori tudósok a tudomány minden térbeli haladásáról és vívmányairól. És az általuk lerakott eszmékből és eszményekből táplálkozott és táplálkozik a fiatalabb nemzedék, hogy azután saját tapasztalataival kiegészítve, ismét átlántsághasson az eljövendő nemzedékekre.

A másik szempontból kiindulva, a könyv szerepe már általánosabb. Ámbár ebben a szerepében is oktat, de már inkább lelki élvezetet és gyönyörűséget nyújt. Megszólaltatja a mindenkori nagy írókat és költőket. Amikor valamelyik írónak vagy költőnek gondolataiban gyönyörködünk, úgy érezzük magunkat, mintha alakjai közvetlenül mellettünk volnának, hozzájuk szólának s képzeletünkben szinte megelevenednek. S csak akkor, mikor a könyvet letesszük és már nem olvasunk többé: akkor ocsudunk csak fel abból a káprázatból, mely elhitette velünk, hogy az író, a költő alakjai itt vannak mellettünk. De érezzük valamely könyv olvasásakor azt is, hogy behatolunk az író gondolatvilágába és olyan idegen eszmékkel ismerkedünk meg, amelyekről annakelőtte nem tudtunk semmit. Ilyenkor egészen rabjává leszünk az író gondolatainak és igyekszünk gondolatait magunkévá tenni. És sok esetben saját gondolatainkra is ismerünk, de az is oly jótékony hatással van reánk, mert mi saját gondolatainkat sohasem tudjuk úgy kifejezni, mint az író, ki a lélek elemzésével foglalkozik.

A könyv egyébként legőszintébb és legönzетlenebb barátja

az embernek. Bizalommal fordulhatunk hozzá minden időben bármilyen ügyünkkel és bajunkkal. Ha felvilágosításra van szükségünk, megadja; ha szórakozni akarunk, szórakoztat; bánatunkban megvigasztal, eltereli gondolatainkat a rossztól és figyelmeztet a jóra.

Becsüljük tehát a könyvet úgy belsőleg, mint külsőleg, ne rongáljuk, hanem óvjuk meg épségben és vegyük körül szeretettel, mint igaz jó barátot.

★

Ezen rövid elmélkedés kiegészítéseképen hadd álljon itt néhány nagy embernek a könyvekről tett megjegyzése.

Cicero:

Ha kertet könyvtáradban van, semmid sem hiányzik.

Horáciusz:

A könyveknek megvan a maguk sorsa.

Plinius:

Nincs olyan rossz könyv, amelyben ne volna valami hasznos.

Plutarchosz:

A legnagyobb előny, amelyet a muzsákkal való jótékony társalkodásból nyertünk, az, hogy a tanulás és az olvasás megtanít természetünk legyőzésére és megszelidítésére; megértjük, hogy szeretni kell a mérsékletet s minden túlzástól tartózkodni.

Szeneka:

Szabadidő könyv nélkül halál, élve eltemettetés.

Bonus:

A könyv az az embernek, mint a mi a szárny a madárnak.

Bury:

A könyv az a tanító, ki minket vessző és fenyíték nélkül, szidás és harag nélkül, talár és pénz nélkül oktat. Ha hozzá közeledünk, sohasem alszik; ha kérdezzük, nem titkolja el véleményét; ha tévedünk, nem morog; ha hibázunk, nem gúnyolódik.

Carlyle :

A könyvekben nyugszik minden elmúlt idők lelke, a múlt hallható hangja, ha annak, mint az álomnak, látható ideje el is tűnt. Mindazt, amit az emberiség tett, gondolt, elért, vagy ami volt: tündérszerűen a könyvek lapjai őrizték meg számunkra. Ezek az emberiség kiválasztott birtoka.

Diderot :

A balga egy jó könyvet sem ismer ; az okos egy rosszat sem.

Fénelon :

Boldogok, akik szeretnek olvasni.

Janin :

A könyvek vezetőink, legjobb barátaink és igen sokszor vigasztalóink, ha a sors keze reánk nehezül vagy az élet zaját megünva, a magány négy fala közé menekülünk.

Macaulay :

Némely könyvet csak meg kell izlelni, másokat csak le kell nyelni, s csak keveset kell megrágni és megemésztetni.

Montesquieu :

Az olvasást szeretni annyi, mint az unalom óráit, melyekkel az életben találkozunk, felcserélni a gyönyör óráival.

Ruskin :

A jó könyv, még pedig a minden időnek jó, nem a mai csevegő könyveknek egy eltűnő órára szóló tömegéből való, hanem olyan, mint királyok és királynők társasága; a föld hatalmasainak és kiválasztottjainak tiszta társasága.
